

Šebelová, Zuzana

Chronologický přehled

In: Šebelová, Zuzana. *Stručné poznámky k Úvodu do dějin a kultury Itálie : (V.-XIX. století)*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014, pp. 112-144

ISBN 978-80-210-7073-8; ISBN 978-80-210-7076-9 (online : Mobipocket)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/131763>

Access Date: 01. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Chronologický přehled

doba bronzová: 17.–12. století. př. n. l.

- terramarní kultura (Pádská nížina; nákolní stavby “terramare” podél říčních toků)
- megalitická kultura na Sardinii (megalitické stavby “nuraghi”)

doba železná: 10.–8. století př. n. l.

villanovská kultura: oblast Villanova u obce Castenaso (Bologna), nekropole z doby železné

nejvýznamnější etnika obývající apeninský poloostrov před vznikem Římské říše:

severní Itálie:

- Ligurové (severozápad)
- Veneti (severovýchod)
- Keltové – od 4. stol. př.n.l.

střední a jižní Itálie:

- Italikové:
- Latinové (dnešní Lazio)
- Faliskové (severně od Lazia)
- Umbrové (Umbrie)
- Sabellové – skupina menších kmenů:
Aequové, Hernikové, Sabinové, Volskové aj. – střední Itálie;
Bruttiové, Lukáni, Oskové, Samnité aj. – jižní Itálie
- Etruskové – od 8. stol. př. n. l. (hlavně ve střední Itálii, v době největšího rozmachu také v severnějších a jižnějších oblastech)
- Picenové (východní pobřeží střední Itálie)
- Mesappiové (východní pobřeží jižní Itálie)
- Řekové – od 8. stol. př. n. l. (v jižní Itálii a na Sicílii)
- Sikulové, Sikané – na Sicílii
- Sardové, Féničané – na Sardinii

8. století př. n. l.

- rozkvět civilizace Etrusků ve střední Itálii
- zakládání prvních řeckých měst v jižní Itálii a na Sicílii (Syrakusy, Kýmé, Tarent aj.)
- zakládání fénických osad na Sardinii na západě Sicílie

753 – legendární datum založení města Říma Romulem; město ve skutečnosti zřejmě vzniklo spojením osad Latinů a Sabinů

715 – podle tradice počátek vlády sabinských králů v Římě

7. století př. n. l.

616 – podle tradice počátek vlády etruských králů v Římě – Tarquiniové postupně byla zakládána etruská města: Tarquinia, Caere, Veio, Volsinia, Clusium, Vulci aj.

6. století př. n. l.

pokračování řecké kolonizace na jihu Itálie (Paestum)

ovládnutí částí severní Itálie a Kampánie Etrusky (války Etrusků s Řeky)

509 – podle tradice konec vlády etruských králů v Římě (vyhnání Tarquinia Superba); založení římské republiky

5. století př. n. l.

vpád Keltů do severní Itálie, podlomení moci Etrusků

440 – v Římě kodifikace zvykového práva – tzv. *Zákon dvanácti desek*

4. století př. n. l.

postupné podrobení Etrusků a Italiků Římem

3. století př. n. l.

Římané postupně zakládají mnoho nových kolonií a získávají kontrolu nad většinou střední a posléze i jižní Itálie.

264–241 – první punská válka proti Kartágu, Římané vítězí nad Kartaginci a Sicílie se stává římskou provincií

238 – Řím získává Sardinii a Korsiku

222 – Římané porázejí Kelty (Galy) a zřizují provincii Galii předalpskou

218–201 – druhá punská válka

2. století př. n. l.

makedonské války, syrská válka, hispánská válka, třetí punská válka

148 – Makedonie římskou provincií

146 – Římané ničí současně Kartágo a Korint, stávají se pány Středomoří

133 – zřízena provincie Asie

121 – v jižní Galii zřízena provincie Gallia Narbonensis

1. století př. n. l.

64 – vznik provincie Sýrie

63 – dobytí Jeruzaléma Pompeiem, podrobení Judeje

58–51 – Caesar dobývá Galii

44 – Caesar se stává doživotním diktátorem; 15. března je však v senátu zavražděn

30 – Egypt se stává římskou provincií

27 – definitivní zánik republiky, Augustus císařem (27 př. n. l. – 14 n. l.)

Hranice impéria posunuty k Rýnu a Dunaji, začátek tažení do Germánie.

1. století n. l.

14–68 – dynastie julsko-klaudijská (Tiberius, Caligula, Claudius, Nero)

43 – rozšíření římského panství v Británii

45 – podrobení Mauretánie

46 – připojení Thrákie

64 – velký požár Říma, Nero nařizuje pronásledování křesťanů

66–73 – povstání v Judeji; dobytí Jeruzaléma Titem

69–96 – dynastie Flaviovců (Vespasianus, Titus, Domitianus)

stavba Colossea v Římě

79 – erupce Vesuvu ničí Pompeje a Herculaneum

95 – pronásledování křesťanů za Domitiana

2. století n. l.

96–192 – dynastie Antoniovců; „Zlatý věk“; (Nerva, Traianus, Hadrianus, Antonius Pius, Marcus Aurelius, Commodus)

105–106 – porážka Dáků Traianem, Dácie se stává římskou provincií

106 – založení provincie Arabia

113–117 – Traianovo úspěšné tažení proti Parthům, připojení Arménie, Mezopotámie a Asýrie

166–180 – markomanské války: Markomani a jiné germánské a sarmatské kmeny překračují Dunaj a útočí na římské balkánské provincie

3. století n. l.

193–235 – dynastie Severovců (Septimius Severus, Caracalla, Marcimus, Eliogabalus, Alexander Severus)

202 – edikt zakazující konverzi ke křesťanství

212 – Constitutio Antoniniana, římské občanství je uděleno všem svobodným obyvatelům říše

218 – proti křesťanství zaveden kult solárních božstev

231–233 – tažení proti Sásánovcům

235–284 – krize římské říše – po násilné smrti Alexandra Severa upadá říše do vnitřních zmatků, období vlády „vojenských císařů“ (Maximinus Thrax, Philippus Arabs, Decius, Valerianus, Gallienus, Claudius II., Aurelianus, Probus); říše se rozpadá na severu a na východě

238 – v severním Černomoří poprvé doložení Gótové

251 – tažení Gótů na Balkán, císař Decius zabit gótským králem Knivou

257 – Frankové vpadají do Galie a Hispánie, Alamani napadají Itálii, ale jsou poraženi u Milána

258 – Gótové útočí na města v Malé Asii

260–274 – v Galii se prohlašuje císařem Postumus (Galské císařství); od říše odpadá také Hispánie a Británie

268–270 – vpád Gótů do Řecka, císař Claudius II. je poráží v bitvě u Naissu, jsou vytlačeni zpět na východ od Dunaje

284–305 – císařem Diocletianus – počátek dominátu (vládne jako „pán a bůh“), sídlo – Nikomedia v Izmitském zálivu, stabilizace impéria

285 – Diocletianus povyšuje Maximiana (286–305) na císaře a svěřuje mu západní polovinu říše (hlavní město Milán, později Ravenna)

294 – Diocletianus a Maximianus určují Galeria (východ – město Sirmium) a Constantia Chlora (západ – město Trevír) za své spolucísaře; začíná období tzv. tetrarchie

Řím zůstává jen sídlem senátu, který se mění v pouhý orgán městské samosprávy.

4. století n. l.

303 – Diocletianus nařizuje pronásledování křesťanů (největší v historii)

305 – Diocletianus a Maximianus abdikují, Galerius a Constantius Chlorus se stávají skutečnými císaři s hodností „augustus“

306 – Konstantin I. Veliký se z vůle armády stává nástupcem svého otce Constantia Chlora

311 – Galerius, nedlouho před svou smrtí, povoluje křesťanům svobodu vyznání; jeho nástupcem synovec Maximinus Daia

Nastává krize tetrarchie, série občanských válek.

312 – Konstantin I. vítězí v bitvě u Milvijského mostu poblíž Říma nad Maxentiem, synem Maximiana; stává se jediným pánem západní části říše a na památku vítězství si v Římě dává od senátu postavit triumfální oblouk

313 – Maximinus Daia poražen Liciniem u města Tzirallum v Řecku

313 – Konstantin (spolu s Liciniem, nyní spojencem a švagrem) vydává Milánský edikt – legalizace křesťanství a jeho zrovnoprávnění s ostatními náboženstvími

318 – exkomunikace mnicha Areia z církve (ariánství či arianismus – učení, jež popíralo božství Ježíše Krista, na 1. nikajském / nicejském koncilu roku 325 odsouzeno jako heretické)

324 – Konstantin poráží Licinia a stává se jediným vládcem celé říše; snaží se dostat pod kontrolu také gótské teritorium

325 – ekumenický koncil ve městě Nikaia

330 – Konstantin přesouvá své sídlo do Konstantinopole

332 – smlouva mezi Góty a Konstantinem potvrzuje římskou hegemonii

337 – Konstantin umírá v Nikomedii; jeho synové (Constantinus II., Constans I. a Constantius II.) si rozdělují vládu nad říší

341 – arián Wulfila biskupem křesťanů na gótském území; přeložil Bibli do góštiny

353 – Constantius II. (po smrti obou bratrů) jediným vládcem říše

361 – Constantius II. jmenuje svým nástupcem bratrance Juliana („Julianus Apostata“)

363 – Julianus umírá během tažení do Persie, císařem generál Jovianus (363–364)

364 – císařem Valentinianus I., svého bratra Valenta prohlašuje za spolucísaře

376 – Gótové jsou vytlačeni Huny ze svých sídlišť, plní balkánské provincie

378 – bitva u Adrianopole, Valens je poražen a zabit Góty, římská armáda rozdrčena

378–395 – císařem Theodosius I.;

382 – Theodosius uzavírá s Góty smlouvu, dostávají půdu a usazují se v Moesii a Dácii jako federáti, tj. spojenci

395 – Theodosius umírá a zanechává říši svým dvěma synům: Arcadiovi (395–408) východní část – „Byzantské císařství“, Honoriovi (395–423) západní – „Římské císařství“. Impérium je definitivně rozděleno

395–420 – přesun Hunů do Velké maďarské nížiny, vznik hunské říše, hrozba pro Evropu

397 – zemř. sv. Ambrož, významný milánský biskup

5. století n. l.

406 – Vandalové, Alani a Suébové pronikají do Galie a později do Hispánie

410 – Řím je dobyt a vydrancován Vizigóty (západními Góty) pod vedením náčelníka Alaricha

418 – Vizigóti jsou usazeni v Akvitánii; v průběhu 5. stol. obsadí celou jižní Galii a Hispánii
po 420 – Hunové vytlačují některé gótské skupiny do Panonie; formování panonských Gótů

425 – západořímským císařem Valentinianus III., syn Gally Placidie, Honoriovy sestry

439 – Vandalové dobývají Kartágo a zakládají říši v severní Africe

440 – Attila se stává králem Hunů

440–461 – papežem Lev I. Veliký

451 – Římský vojevůdce Aetius poráží Attilu v bitvě na Katalaunských plích (Châlons-sur-Marne, Francie)

455 – Řím je vydrancován Vandaly

468 – východořímský císař Leon I. organizuje neúspěšnou výpravu proti Vandalům do severní Afriky

474–491 – východořímským císařem Zenon

476 – poslední západořímský císař Romulus Augustu(lu)s je donucen abdikovat, prvním neřímským panovníkem v Itálii se stal Odoakar, germánský velitel z kmene Skirů; konec Západořímské říše

476–493 – Odoakarova vojenská diktatura

476–481 – boj o nadvládu na Balkáně mezi císařem Zenonem a Góty z Panonie a Thrákie

483–484 – sjednocení panonských a thráckých Gótů – vznik Ostrogótů, jejich králem je Theodorich (Veliký) z rodu Amalů (nar. v Panonii 454 – zemř. v Ravenně 526)

488 – tažení Ostrogótů do Itálie a následná válka s Odoakerem

493 – Ostrogóti v čele s Theodorichem ovládli Itálii, Odoaker zavražděn

6. století n. l.

- 497 – východořímský císař Anastasius I. uznal Theodorichovu vládu v Itálii
- 511 – Theodorich získává moc také nad Vizigóty (sňatková politika)
- 524–525 – poprava řím. učenců Boëthia a Symmacha, které Theodorich považoval za zrádce
- 526 – Theodorich zemřel, jeho dědicem je vnuk Athalarich, regentkou dcera Amalasantha
- 527–565 – byzantským císařem Justinián I.
- 533 – byzantský vojevůdce Belisar poráží Vandaly a vyvrací jejich říši v severní Africe
- 534 – Athalarichova smrt; svržení Amalasanthy (zavražděna 535); ostrogótským králem se stává její bratranec Theodahad; zhoršení vztahů s Byzancí
- 535 – byzantský vojevůdce Belisar zahájil invazi do Itálie, začátek gótské války
- 536 – ostrogótským králem Vitigis
- 540 – Belisar dobyl Ravennu, Vitigis zajat
- 541–552 – ostrogótským králem Totila, nová fáze války
- 542–546 – Totilovy válečné úspěchy
- 546–550 – střídavé úspěchy Ostrogótů a Byzance
- 547 – zemřel sv. Benedikt z Nursie, zakladatel benediktinského řádu
- 552 – byzantský vojevůdce Narses porazil Ostrogóty v čele s Totilou v bitvě u Busta Gallorum (Gualdo Tadino, dříve Tagina); Totilova smrt
- 553 – bitva u Vesuvu (battaglia dei Monti Lattari); opět vítězí Narses; Teiova smrt
- 553–555 – Narses si podrobil většinu Itálie
- 561 – definitivní konec gótského odporu; celá Itálie byzantskou provincií
- 568 – vpád Langobardů do Itálie (král Albuin); zabírají 2/3 území Apeninského poloostrova, zbytek zůstává Byzancí
- 572 – Pavia se stává hlavním městem království Langobardů
- 584–590 – langobardským králem Autari (manželka Theodolinda, původem z Bavorska)
- 590–604 – papežem Řehoř I. Veliký
- 591 – langobardským králem Agilulf z Turína, Autariho švagr; oženil se s vdovou Theodolindou, vládl asi 25 let

7. století n. l.

- 636–652 – langobardským králem Rotari z Brescie (vydal Edikt – latinsky psaný zákoník)
- 697–717 – historicky doložen první benátský dóže (Paolo Lucio Anafesto)

8. století n. l.

- 711 – zničení vizigótské říše ve Španělsku muslimskými nájezdníky
- 712–744 – langobardským králem Liutprand
- 728 – Liutprand daroval papeži Řehoři II. město Sutri (dříve patřilo Byzanci) – první součást budoucího papežského státu
- 749–756 – langobardským králem Aistulf
- 751 – Langobardi v čele s Aistulfem dobyli Ravennu
- 751 – Pipin III. Krátký králem Franků (pomazán od papeže Zachariáše)
- 753 – papež Štěpán II. (III.) se na pozvání Pipina vydal jednat do Paříže
- 754 – Pipinova donace a počátek papežského státu
- 754 a 756 – Frankové podnikli dvě úspěšná tažení proti Langobardům
- 756–774 – langobardským králem Desiderius
- 768 – Karel (Veliký) a jeho bratr Karoloman přebírají po otci Pipinovi vládu ve Franské říši
- 771 – po bratrově smrti se Karel stal jediným vládcem Franské říše
- 771 – Desiderius ovládl Řím
- 774 – dobytí Pavie a svržení Desideria Franky – Karel Veliký se stává langobardským králem
- 778 – neúspěšná výprava Karla Velikého na Pyrenejský poloostrov proti Arabům (epizoda s Rolandem)
- 781 – konec Langobardského království v Itálii, založení Italského království jako dílčího království Franské říše
- 800 – císařská korunovace Karla Velikého v Římě
- 814 – Karel Veliký umírá, jeho nástupcem syn Ludvík Pobožný
- 843 – rozdělení Franské říše na tři části (Verdun)

Poměry v Itálii v 9.–10. století

Regnum Italicum – Italské království

součástí:

historická Lombardie – Langobardia Maior (zahrnovala i Piemont a Ligurii)

Veronské markraběctví – Marca di Verona

Toskánské markraběctví – Marca di Tuscia

Spoletské vévodství – Ducato di Spoleto

Repubblica di Venezia – Benátská republika

Stato Pontificio – Papežský stát

součásti: Řím + dřívější Římské vévodství + dřívější Ravennský exarchát

Principati longobardi = dřívější Beneventské vévodství, tzv. Langobardia Minor; rozdělené na 3 knížectví: Principato di Benevento, Principato di Capua, Principato di Salerno

Impero bizantino

součást Byzantské říše: oblast Kalábrie a Puglie

území pod volnějši byzantskou správou:

Sardinie, Gaetské vévodství, Neapolské vévodství,

Amalfi (vévodství, později nezávislá námořní republika)

Emirato di Sicilia – Sicilský emirát

781 – Karel Veliký zakládá Italské království, které je součástí Franské říše; na významných pozicích ve státní správě jsou Langobardi nahrazováni Franky

781–810 – italským králem **Pipin Italský**, Karlův syn

800 – Karlova císařská korunovace v Římě (papež Lev III.)

Franská říše navazuje na tradici Západořímské říše

810–817 – italským králem **Bernard Italský**, Pipinův syn

814 – smrt Karla Velikého; císařem jeho syn Ludvík Pobožný (814–840)

818–839 – italským králem **Lothar I.**, nejstarší syn Ludvíka Pobožného; spolucísař; po otcově smrti císař (840–855)

843 – Verdunská dohoda – rozdělení Franské říše mezi syny Ludvíka Pobožného:

západ (Regnum Francorum) – Karel Holý

střed (Lotrinsko, Burgundsko, Provence, Regnum Italicum) – Lothar I.

východ (Regnum Teutonicorum) – Ludvík Němec

827 – na byzantskou Sicílii zaútočili Saracéni (Berbeři, Arabové, Peršané) a postupně ji dobyli; vznikl sicilský emirát, hlavním městem Palermo, trval téměř 200 let

828 – v byzantských Benátkách pohřbeny ostatky svatého Marka, začíná se stavět původní bazilika

839–875 – italským králem **Ludvík II.**, syn Lothara I.

po otcově smrti císař (855–875)

840 – v Amalfi založena nejstarší námořní republika na Apeninském poloostrově

841–842 – sicilští Saracéni zaútočili na Puglii, obsadili Taranto a Bari

846 – Saracéni pronikli až k Římu, vyplnili Vatikán

847 – Ludvík II. proti nim podnikl s podporou svého otce Lothara I. ne příliš úspěšné tažení

851–852 – nová tažení Ludvíka II. proti Saracénům, vcelku úspěšný boj o Benevento a Bari;

Saracéni však své útoky brzy obnovili, přepadli mj. také Montecassino;

(umožnila jim to nejednotnost langobardských knížectví)

866 – Saracéni napadli a vyloupili byzantskou Neapol;

Ludvík II. proti nim vedl koalici křesťanských panovníků – podílejí se na ní také

Byzanc, langobardská knížectví, přímořská města (Amalfi, Neapol, Benátky)

871 – křesťané dobyli významnou saracénskou pevnost v Bari (výhodné zvl. pro Byzanc);

Postupný rozpad křesťanské koalice – její účastníci nechtěli podporovat plány Ludvíka II. na sjednocení Itálie. Saracéni budou nadále útočit, mj. také na oblasti Provence, Piemontu a Ligurie.

875–877 – italským králem **Karel Holý** (strýc Ludvíka II.); ve stejné době byl i císařem

877–879 – italským králem **Karloman Bavorský**, syn Ludvíka Němce; císařství neobsazeno

882 – **zavražděn papež Jan VIII.**; začíná období úpadku papežství, které potrvá po celé následující století; mocné římské rody (Tuskulští neboli Theophylaktovci; Crescenziové) bojují o nadvládu nad Římem a jeho bohatstvím; mnoho papežů je spřízněno s těmito rody; papežským úřadem otrásá mnoho skandálů a zločinů;

Postupně se stále více vyhrocují rozpory mezi západní a východní církví.

879–888 – italským králem **Karel Tlustý** (Švábský), bratr Karlomana Bavorského;

byl císařem (881–888); **založena tradice císařství východofranského – německého**

888 – začíná období bojů o korunu italského krále i o císařský titul;

Italské království již nepatří k žádné části bývalé Franské říše;

italští králové nebo jejich protikrálové se na čas stávají nositeli císařského titulu

888–924 – italským králem **Berengar I. Friulský**, bratranec Karla Tlustého (v mateřské linii byl i on vnukem Ludvíka Pobožného); byl císařem (915–924)

o titul krále také usilovali:

Wido ze Spoleta, protikrál 889–894; byl císařem 891–894

Lambert ze Spoleta, protikrál 894–898; v té době byl také císařem

Arnulf Korutanský (východofranský král), v letech 894 a 896 vtrhl do Itálie a chtěl se jí zmocnit; usiloval rovněž o císařskou korunu – korunován 896, zemřel 899.

Ludvík III. z Provence, zvaný Slepý, protikrál 900–905; v té době byl také císařem

Rudolf Burgundský, protikrál 922–933

915 – bitva u řeky Garigliano: papež Jan X., Alberich I. ze Spoleta, Gaeta, Neapol, Salerno, Benevento, byzantská flotila – proti Saracénům; slavné vítězství křesťanů

924–947 – italským králem **Hugo z Provence** (z Arles); císařství neobsazeno

936 – východofranským (tj. německým) králem se stává saský vévoda Ota I., syn Jindřicha Ptáčníka

947–950 – italským králem **Lothar II. z Provence** (z Arles); císařství neobsazeno

950–963 – italským králem **Berengar II. Ivrejský**; poslední italský král spřízněný s Franky

951 – **Ota I.** vytáhl do Itálie a zmocnil se Pavie; oženil se s Adélou Burgundskou, vdovou po italském králi Lotharovi II. z Provence; díky sňatku se stal legitimním držitelem titulu „italský král“ – Berengar II. Ivrejský se synem Adalbertem museli přijmout roli vazalů Oty I.

955 – Ota I. porazil Maďary na řece Lechu

962 – Ota I. přitáhl znovu do Itálie, znovu porazil Berengara, obsadil Pavii; vtáhl do Říma, kde ho papež Jan XII. korunoval na císaře; Ota vydal dokument *Privilegium Othonis*, podle kterého měli papežové před svým uvedením do funkce složit přísahu císaři

963–973 – Ota I. je s definitivní platností italským králem; Italské království je součástí Svaté říše římské; německo-římsští císařové budou většinou také italskými králi

967 – syn **Ota II.** korunován spolucísařem (papež Jan XIII.)

970 – Ota I. po válce o jižní Itálii uzavřel mír s Byzancí; posílil svůj vliv v knížectvích Capua a Benevento; Kalábrie a Puglie jsou nadále spravovány Byzantskou říší

971 – Ota II. se oženil s byzantskou princeznou Theofano

973 – Ota I. zemřel

980 – Ota II. upevnil svou autoritu v Římě proti rodům Tusculských a Crescenziů. Vypravil se na jih proti muslimům. Utrpěl porážku u Stilo in Calabria, zachránil se útekem.

983 – Ota II. zemřel ve věku 28 let; tříletý syn Ota III. dědí královský titul, jako poručníci vládnou matka Theofano a babička Adéla Burgundská

991–1009 – v Benátkách vládne dóže Pietro Oresolo, počátek prosperity a rozkvětu

996–999 – papežem Řehoř V., vl. jm. Bruno Korutanský, Otův příbuzný

996 – **Ota III.** v 16 letech korunován v Římě císařem; 997 společně s Řehořem V. tvrdě zakročil proti svým odpůrcům (římský prefekt Crescentius, protipapež Filagathos); 998 se usadil se v paláci na Aventinu;

999–1003 – papežem Silvestr II. vl. jm Gerbert z Aurillaku, Otův přítel a učitel

1001 – v Římě vypuklo další povstání proti císaři, ten byl právě mimo území města; opakovaně ho obléhal, ale a vážně onemocněl (zřejmě malárií)

- 1002 – 24. ledna Ota III. zemřel na hradu Paterno severně od Říma; bez dědiců, nástupcem bratranec Jindřich II., vévoda bavorský
- 1004 – **Jindřich II.** korunován v Pavii italským králem; 1014 císařem; v Itálii byl jeho protivníkem **Arduin Ivrejský**, preferovaný italskou šlechtou
- 1005 – Pisa vítězí nad Saracény u Reggio di Calabria
- 1009–11 a 1017– langobardský aristokrat Melo z Bari vedl s podporou Normanů proti byzantské povstání, byl sice poražen, ale **Normanům se otevřela příležitost uplatňovat své vojenské umění na jihu Itálie**
- 1016 – Normaný si jako spojence pozvalo také Salerno, když bylo ohrožováno Araby
- 1016 – papež Benedikt VIII. za pomoci Pisy a Janova vyhnal Araby ze Sardinie
- 1024–39 – nástupcem Jindřicha II. je **Konrád II.** ze sálské (salické) dynastie; císařem korunován 1027
- 1029 – Norman **Rainulf Drengot** získal od nepolského vévody Sergia IV. v léno hrabství Aversa – základ budoucího normanského panství v jižní Itálii a na Sicílii
- 1036 – císař Konrád II. podpořil drobnou šlechtu v boji proti mocnému milánskému arcibiskupu Aribertovi, který měl prozatím na své straně měšťany
- 1039–56 – nástupcem Konráda II. je **Jindřich III.**, císařem korunován 1046; ovlivňoval obsazování papežského stolce; vrchol moci středověkého císařství
- 1042–45 – v Miláně se odehrála další válka – tentokrát se proti arcibiskupovi postavili i měšťané bojující za právo podílet se na správě města; byla nutná nová vojenská intervence císaře (Jindřicha III.); měšťanům požadovaná práva přiznána;
- V průběhu 11. a 12. století vznikají v severní a střední Itálii městské komuny: Milano, Pavia, Padova, Parma, Mantova, Verona, Asti, Como, Bologna, Pisa, Florencie, Siena, Arezzo, Pistoia, Perugia aj.
- 1042 – **Norman Vilém Železná paže** dobyl vévodství v Melfi
- 1053 – papež Lev IX. podpořil Benevento ve válce s Normany; vítězství Normanů u Cività al Mare
- 1054 – církve se rozdělila na západní – římskokatolickou a východní – pravoslavnou
- 1056–1106 – nástupcem císaře Jindřicha III. je **Jindřich IV.**
- 1057–85 – **Norman Robert Guiscard** vládne na jihoitalském území – vévoda Puglie a Kalábrie
- 1059 – smlouva na synodě v Melfi – papež Mikuláš II. udělil Robertu Guiscardovi práva na územích, která Normani již dobyli (Kampánie, Puglie, Kalábrie) a na Sicílii, kterou ještě stále okupovali Arabové
- 1059 – Lateránský synod zavedl volbu papeže kardinály
- 1061 – normanský vévoda Robert Guiscard začal spolu s bratrem Rogerem I. dobývat Sicílii

- 1062–1101 – **Roger I.** nositelem titulu sicilský hrabě
- 1064 – Pisa se podílí na porážce Saracénů v Palermu
- 1070 – milánští patarini donutili odstoupit císařem podporovaného arcibiskupa Guida da Velate, kterého papež Alexandr II. exkomunikoval
- 1071 – Robert Guiscard dobyl byzantskou metropoli Bari
- 1072 – před Normany kapitulovala arabská metropole Palermo, stali se pány Sicílie
- 1073–85 – papežem Řehoř VII.
- 1075 – vyostřují se spory o investituru biskupů mezi Jindřichem IV. a Řehořem VII.; církve se snaží zamezit investituře laiky
- 1076 – Normany dobytý langobardské Salerno
- 1077 – pod normanskou nadvládu se dostala také námořní republika Amalfi
- 1077 – konec langobardského vévodství v Beneventu; město se na základě politických dohod stává papežským (bylo však opakovaně dobýváno Normany – 1053, 1078)
- 1077 – Jindřich IV. se jako kající dostavil do Canossy a získal papežské odpuštění
- 1080 – Řehoř VII. podruhé sesadil Jindřicha IV.
- 1081 – Pisa získala od císaře právo volit si vlastní konzuly; má statut samostatné republiky
- 1082 – Benátky získaly právo svobodného obchodu v Byzanci (Zlatá bula císaře Alexia I. Komnena; odměna za to, že Benátčané pomohli Byzanci v bojích proti Normanům)
- 1084 – Jindřich IV. a jím podporovaný vzdoropapež Klement III. (Wibert z Ravenny) vstoupili do Říma a Jindřich byl slavnostně korunován na císaře
- 1088 – podle tradice rok založení univerzity v Bologni
- 1096 – počátek samostatné Janovské republiky
- 1096 – začala 1. křížová výprava
- 1105–30 – **Norman Roger II.** vládne na Sicílii – titul hrabě sicilský;
- 1106–25 – císařem **Jindřich V.**
- 1122 – konkordát wormský – končí boj o investituru
- 1125–37 – císařem **Lothar III.**
- 1127 – Roger II. dědí po bezdětném bratranci titul vévody Puglie a Kalábrie
- 1130–54 – Roger II. spojuje Sicílii a jižní Itálii; získává titul krále
- 1138–52 – císařem **Konrád III.** Hohenstauf (švábská dynastie)
- 1147 – začala 2. křížová výprava
- 1147 – reformátor Arnald z Brescie v čele římské republiky, nastolené po lidovém povstání
- 1152–90 – císařem **Fridrich I.**, zvaný **Barbarossa**, synovec Konráda III.
- 1154–56 – první tažení Fridricha I. do Itálie; vydal se do Říma, kde na základě dohody s papežem *Hadriánem IV.* nechal upálit Arnalda z Brescie; císařská korunovace (1155)

- 1154–66 – králem Sicílie a jižní Itálie **Vilém I. (*Guglielmo il Malo*)**
- 1158 – začala dlouhá válka Fridricha I. s Milánem; císař podnikal častá vojenská tažení do Itálie, opakovaně vítězil
- 1158 – sněm (dieta) v Roncaglii – řeší se otázka regálií (tj. císařských práv); Fridrich I. s pomocí bolognských právníků obhajuje své mocenské nároky (*Constitutio de regalibus*)
- 1162 – zdrcující porážka Milána císařským vojskem
- 1164 – založena tzv. veronská liga proti císaři (Verona, Vicenza, Treviso, Padova)
- 1166–1189 – králem Sicílie a jižní Itálie Norman **Vilém II. (*Guglielmo il Buono*)**
- 1167 – založena tzv. lombardská liga proti císaři (Milán a další lombardská města)
- 1176 – Fridrich I. poražen lombardskou ligou, která se spojila s papežem *Alexandrem III.*, v bitvě u Legnana; významný triumf italských komun
- 1177 – uzavřeno příměří mezi císařem a papežem *Alexandrem III.* v Benátkách
- 1183 – v Kostnici uzavřen mír mezi císařem a severoitalskými komunami
- 1184 – setkání Fridricha I. a papeže *Lucia III.* na koncilu ve Veroně – vydána bula proti kacířům *Ad abolendam diversarum haeresum pravitatem*; počátky inkvizice
- 1189 – začala 3. křížová výprava, během které Fridrich I. roku 1190 zahynul
- 1189–1194 – králem Sicílie a jižní Itálie Norman **Tankréd z Lecce**; podle poslední vůle Viléma II. je však právoplatnou dědičkou normanského království Konstancie z Altavilly (Hauteville), dcera Rogera II.
- 1190–97 – císařem **Jindřich VI.** z Hohenstaufu (syn Fridricha I., od roku 1186 manžel Konstancie z Altavilly)
- 1190–94 – válečná tažení Jindřicha VI. do jižní Itálie a na Sicílii, boj s normanskou šlechtou
- 1194–97 – Jindřich VI. králem Sicílie a jižní Itálie
- 1198–1216 – papežem *Inocenc III.* – rozvíjel svrchovanost papeže jako nejvyššího lenního pána; mistr papežské ideologie a práva; herezi prohlásil za urážku majestátu (1199); inicioval 4. křížovou výpravu (1202); nařídil křížovou výpravu proti albigenským (1209–29); podporoval nové řády propagující chudobu – františkány a dominikány; vrchol jeho pontifikátu představoval IV. lateránský koncil (1215)
- 1198–1208 – boj o titul německého krále a císaře mezi Filipem Hohenstaufem (mladší bratr Jindřicha VI., 1208 zabit) a Otou Brunšvickým, který tituly nakonec získal
- 1202 – začala 4. křížová výprava; velmi aktivně se do ní zapojili mj. Benátčané
- 1204 – v zájmu benátské obchodní politiky byla křižáky dobytá a vypleněna Konstantinopol, bylo tam zřízeno latinské císařství a zavedena latinská církevní organizace; byzantský císař musel odejít do exilu
- 1208 – Ferrara pod nadvládou rodu d'Este; z městské komuny se stává signorie
- 1209 – František z Assisi sepsal první verzi Řehole (Regula) pro františkánský řád

1209–11 – císařem Ota IV. Brunšvický; 1210 napadl Sicílii; 1211 za to byl uvržen do klatby; musel odstoupit ve prospěch Fridricha II. Hohenstaufa, syna Jindřicha VI. a Konstancie z Altavilly

1212–50 – Fridrich II. Hohenstauf (nar. 1194)

králem německým, italským a sicilským, od r. 1215 také císařem (korunovace 1220)

1212 – Zlatá bula sicilská – Fridrich II. potvrdil Přemyslu Otakarovi I. královskou hodnost

1214 – bitva u Bouvines ve Francii rozhodla o definitivní porážce Oty Brunšvického na poli evropské politiky

1215 – 4. lateránský koncil – pozice Fridricha II. na císařském trůně se stabilizuje; výrazné upevnění církevní moci; témata: odsouzeno učení Jáchyma z Fiore; přísnější disciplína uvnitř církve; zákaz vymáhat na církvi daně; pravidla pro odvádění poplatků církvi; v liturgii zaveden pojem transsubstanciacie; pro věřící ustanovena povinná zpověď a sv. přijímání alespoň 1x za rok; propagována další křížová výprava

1216–1227 – papežem *Honorius III.* – r. 1220 korunoval Fridricha II. císařem; ten mu přislíbil, že uskuteční křížovou výpravu do Svaté země

1222 – založení univerzity v Padově

1226 – sněm (dieta) v Cremoně; Fridrich II. chce revidovat mírovou smlouvu s italskými komunami z roku 1183, vzniká nová lombardská liga, vztah s komunami je napjatý

1227–41 – papežem Řehoř IX.; bojoval o moc s Fridrichem II., podporoval žebrařské řády, ale také rozvíjel inkvizici

1227 – Fridrich II. papežem přinucen vydat se na křížovou výpravu; kvůli nemoci ji nedokončil, byl proto exkomunikován

1228 – Fridrichův druhý pokus o křížovou výpravu – namísto boje diplomatická dohoda se sultánem al-Kamilem: křesťanům na 10 let přenechána města Jeruzalém, Betlém a Nazaret; Fridrich se sám korunoval Jeruzalémským králem; papež byl s takovým výsledkem nespokojen, proti císaři pošval sicilské barony a zalarmoval německou šlechtu (v jejím čele byl král Jindřich, Fridrichův syn)

1230 – Fridrich zvítězil nad papežským vojskem, papež exkomunikaci zrušil

1231 – Fridrich II. vydal v Melfi zákoník pro Sicilské království – „*Costituzione di Melfi*“

1234 – zrada Fridrichova syna Jindřicha – přidal se na stranu lombardské ligy, tvrdě potrestán

1235 – sněm (dieta) v Mohuči – Fridrich činí ústupky německé šlechtě usilující o větší samostatnost

1237–50 – boj Fridricha II. s lombardskou ligou a s papežstvím; císař si přál mít neomezenou kontrolu nad severní a střední Itálií, což bylo pro města i pro papeže nepřijatelné

1237 – bitva u Cortenuovy (poblíž Bergama) – tzv. *Battaglia del Campo Rosso* – porážka lombardské ligy (guelfská města v čele s Milánem, podporovaná Řehořem IX.), vítězství Fridricha II. (ghibellini)

- 1239 – Fridricha II. stihla další papežská exkomunikace
- 1241 – Fridrich II. reagoval tak, že napadl církevní stát a zajal preláty směřující na koncil do Říma, kde se mělo rokovat o jeho sesazení; koncil tak byl zmařen; Fridrich se navíc pokusil Řím dobýt a ovládnout, v tom mu však obyvatelé města zabránili
- 1243–54 – papežem *Inocenc IV.*, také on se dostal do konfliktu s Fridrichem II.; rozvíjel inkvizici a povolil inkvizitorům užívat útrpného práva (1252)
- 1245 – Lyonský koncil prohlásil Fridricha II. za sesazeného a vyzval německé kurfiřty k volbě nového krále a císaře;
- guelfská města v Itálii vedou válku proti Fridrichovi a jeho synům (Konrád, Enzo, Manfréd)
- 1248 – Fridrich II. poražen u Parmy
- 1249 – Fridrich II. poražen u Fossalty (Modena), syn Enzo zajat a doživotně uvězněn v Bologni
- 1250 – Fridrich II. zemřel v Puglii; pohřben v katedrále v Palermu
- 1253 – San Marino nezávislou republikou
- 1250–54 – králem sicilským, italským a římským **Konrád IV.**, syn Fridricha II.; po Konrádově smrti nastalo v Říši interregnum (do r. 1273) a zmatky na sicilském trůnu (syn Corradino byl teprve dvouletý)
- 1254–61 – papežem *Alexandr IV.*; zakázal zvolení Konrádova syna Corradina císařem
- 1258–66 – sicilským králem **Manfréd**, nevlastní bratr Konráda IV.; papež ho však neuznal
- 1260 – bitva u Montaperti (poblíž Sieny) mezi florentskými guelfy a sienskými ghibellini; porážka florentských guelfů → vyhnanství
- 1261 – po obnovení Byzantského císařství získali Janované od císaře Michaela VIII. jako odměnu za spojeneckou podporu četné obchodní výsady (na úkor Benátčanů)
- 1261–64 – papežem *Urban IV.*; byl Francouz; papežství se dostalo do závislosti na Francii
- 1263 – papež vyzval **Karla z Anjou** (bratr fr. krále Ludvíka IX.) k tažení do Itálie, přislíbil mu Sicílii a jih Itálie, pokud definitivně porazí Hohenstaufy
- 1265 – Karel z Anjou zahájil vojenské akce v Itálii
- 1265 – narodil se Dante Alighieri
- 1265–68 – papežem *Klement IV.*; byl také Francouz; Karlovi z Anjou r. 1265 udělil jako léno tzv. Království obojí Sicílie
- 1266 – v bitvě u Beneventa Karel z Anjou porazil Manfréda, ten v boji zahynul
- 1267 – do Florencie se vracejí z exilu guelfové, stává se z nich vládnoucí strana
- 1267 – v bitvě u Tagliacozza (Abruzzo) Karel z Anjou porazil Corradina, syna Konráda IV.; Corradino byl zajat a popraven; královská dynastie Hohenstaufů tak vymřela

- 1269 – florentští guelfové, podporovaní Karlem z Anjou, porazili sienské ghibelliny u Colle Val d'Elsa; Florencie podporovala guelfy také v dalších městech (Pisa, Arezzo aj.)
- 1271–1276 – papežem **Řehoř X.**, Ital, nebyl příliš nakloněn mocnému Karlovi z Anjou, politicky podpořil volbu Rudolfa Habsburského císařem (jeho konkurentem byl Přemysl Otakar II., v mateřské linii potomek Hohenstaufů)
- 1273–91 – císařem **Rudolf I. Habsburský**, zakladatel rodové moci Habsburků
- 1274 – lidové povstání v Bologni, prosadila se vláda středního měšťanstva (ustanoven tzv. capitano del popolo)
- 1277 – v Miláně se chopil moci rod Visconti
- 1277–80 – papežem *Mikuláš III.* – snažil se omezit mocenské snahy Karla z Anjou, podporoval raději Rudolfa Habsburského, od něhož obdržel definitivně Romagnu, církevní stát tak dosáhl hranic, v nichž pak existoval až do roku 1860
- 1281–85 – papežem *Martin IV.* – Francouz; podřizoval se Karlovi z Anjou, který ovládal Sicílii, jih Itálie a jako jediný senátor také Řím
- 1282 – ve Florencii zavedena nová forma vlády složená z priorů (volení zástupci cechů)
- 1282 – v Palermu vypuklo lidové povstání zvané “sicilské nešpory” proti Anjouovcům; sicilským panovníkem prohlášen **Petr Aragonský** (Manfrédův zeť), Anjouovcům zůstává Neapolsko (tj. jih Itálie)
- 1284 – bitva u Melorie, porážka Pisy Janovany
- 1285–1309 – nástupcem Karla I. z Anjou byl **Karel II. z Anjou zvaný Chromý**
- 1288 – rod d'Este z Ferrary ovládl také Modenu
- 1289 – definitivní vítězství florentských guelfů nad ghibelliny v bitvě u Campaldina; guelfové však vedou spory uvnitř své strany a rozdělují se na černé (Donati) a bílé (Cerchi)
- 1291–98 – císařem **Adolf Nassavský**
- 1293–95 – ve Florencii vydány tzv. Ordinamenti di giustizia – zákony omezující moc aristokracie; nově zavedena funkce „gonfaloniere di giustizia“ – v podstatě ministr spravedlnosti, který stál v čele vlády priorů (tj. představitelů cechů)
- 1294–1303 – papežem *Bonifác VIII.*, sebevědomý a panovačný, byl v konfliktu s fr. králem Filipem Sličným kvůli jeho vlivu na fr. duchovenstvo, daňové politice apod.
- 1298 – bitva u Korčuly (italsky Curzola) – porážka Benátek Janovany; Janovská republika na vrcholu slávy
- 1298–1308 – císařem **Albrecht I. Habsburský**
- 1300 – Janov ovládl Korsiku
- 1300 – papež *Bonifác VIII.* vyhlásil v Římě historicky první milostivé léto (jubileum)
- 1301 – ve Florencii vrcholí boj mezi černými a bílými guelfy; *Bonifác VIII.*, který podporoval černé, do města poslal jako svého spojence Karla z Valois, který mířil s vojskem

dobývat Sicílii (bratr fr. krále Filipa IV. Sličného); politický převrat ve Florencii, procesy proti bílým guelfům – ti musí do vyhnanství (včetně Danta)

1302 – papežská bula *Unam sanctam* hlásající svrchovanost moci církevní nad mocí světskou

1302 – končí válka o Sicílii – uzavřen mír v Caltabellottě na jihu Sicílie (Anjou – Neapolsko, Aragonští – Sicílie a od roku 1326 také Sardinie, kterou dříve ovládala Pisa)

1303 – *Bonifác VIII.* napaden v Anagni vyslanci francouzského krále Filipa Sličného, brzy pak umírá; papežský úřad se dostává do závislosti na francouzském království

1304 – narodil se Francesco Petrarca

1304–07 – povstání Fra Dolcina v severní Itálii (Piemont, Monte Rubello)

1305–1314 – papežem *Klement V.*, arcibiskup z Bordeaux; začíná éra francouzských papežů

1307 – zrušení řádu templářů (Francie, Filip Sličný)

1308–1313 – císařem **Jindřich VII. Lucemburský**

1309–1378 – papežové sídlí v Avignonu

1309–1343 – v Neapoli vládne **Robert z Anjou zvaný Moudrý**; stoupenec avignonských papežů; ochránce guelfů (měl vliv v mnoha italských regionech, např. ve Florencii, v Romagni); odpůrce císařů (Jindřich VII., Ludvík Bavor) a italských ghibellinů (Ugucione della Faggiola, Castruccio Castracani, Matteo Visconti, Cangrande della Scala)

1312 – Jindřich VII. obléhal Florencii, naděje pro vyhnané bílé guelfy včetně Danta; město však nedobyl a záhy zemřel

1313 – narodil se Giovanni Boccaccio

1314–1347 – císařem **Ludvík IV. Bavorský** (v Římě korunován 1328; proti němu byli papežové oddaní Francii)

1315 – Ugucione della Faggiola, vládce Pisy, porazil Florentány u Montecatini

1316–1334 – papežem *Jan XXII.*, neuznával Ludvíka IV. Bavorského, správcem střední a severní Itálie a římským vikářem jmenoval Roberta Moudrého

1318 – začátek signorie Carrarských v Padově

1325 – Castruccio Castracani, vládce Luccy, porazil Florentány u Altopascia

1328 – začátek signorie Gonzagů v Mantově

1331 – začíná územní expanze Florencie (dobyta Pistoia, Cortona, Arezzo aj.)

1334–1342 – papežem *Benedikt XII.*

1342–1352 – papežem *Klement VI.*

1343–1381 – v Neapoli vládne **Johana (Giovanna) I. z Anjou**

1347–1378 – císařem **Karel IV. Lucemburský**

1347 – Cola di Rienzo tribunem lidu v Římě, vyhlášení republiky; protiofenzíva šlechty a církve, Cola di Rienzo uvězněn v Andělském hradu; 1348 uprchl

1348 – velká morová epidemie

1350 – Cola di Rienzo v Praze u Karla IV., zatčen a poslán do Avignonu, na přímlovu Petrarky omilostněn

1350–1388 – v Padově vládne Francesco I. da Carrara, mj. Petrarkův přítel a mecenáš

1352–1362 – papežem *Inocenc VI.*

1354 – Cola di Rienzo ve funkci senátora vyslán papežem do Říma, kde má spolupracovat s legátem Egidiem Albornozem při správě papežského státu; vzpoura Římanů a zavraždění Coly di Rienzo

1355 – nová městská statuta ve Florencii (8 priorů + gonfaloniere di giustizia; nejbohatší rody – tzv. oligarchie – z vlády vyloučeny)

1355 – korunovační cesta Karla IV. do Milána a do Říma, seznámení s Petrarkou

1356 – Petrarca v Praze

1362–1370 – papežem *Urban V.*, ke konci pontifikátu přesídlil do Říma

1370–1378 – papežem Řehoř XI., definitivní návrat papežů do Říma

1378–1417 – papežské schizma (římsí papežové: Urban VI., Bonifác IX., Inocenc VII., Řehoř XII.; avignonští protipapežové: Klement VII., Benedikt XIII.; „třetí“ papežové po koncilu v Pise 1409: Alexandr V., Jan XXIII.)

1378–1400 – císařem **Václav IV. Lucemburský**

1378–1402 – vládcem Milána a Lombardie **Gian Galeazzo Visconti**; připojil k Milánu a Pavii rozsáhlá území (Como, Lodi, Cremona, Brescia, Bergamo, Piacenza, Bologna, Verona, Vicenza, Padova, Novara, Pisa aj.)

1378 – povstání nemajetných vrstev (tzv. „ciompi“, česači vlny) ve Florencii; zájmy lidových vrstev podpořil i tehdejší „gonfaloniere di giustizia“ (předseda vlády) Salvestro de' Medici; když požadavky vzbouřenců překročily únosné meze, povstání bylo z iniciativy bohatších vrstev (popolo grasso a popolo minuto) potlačeno; vůdce Michele Lando byl poslán do vyhnanství

1378–81 – války mezi Janovem a Benátkami (mj. o ostrov Tenedo u Dardanelského průlivu) vrcholí bitvou u města Chioggia; mír uzavřen v Turině (mírovým vyjednavčem savojský hrabě Amedeo VI. zvaný il Conte Verde)

1382–1386 – v Neapoli vládne **Karel III. z Anjou**

1382 – ve Florencii se (po dalším neúspěšném lidovém povstání) zmocnila vlády oligarchie (zejm. rod Albizzi)

1387 – konec vlády Scaligerů ve Veroně (Antonia della Scala sesadil Gian Galeazzo Visconti s podporou Francesca I. da Carrara z Padovy)

- 1388 – Gian Galeazzo Visconti s podporou Benátek zaútočil na Padovu, Francesco I. da Carrara byl uvězněn v Monze, kde 1393 zemřel
- 1389–1399 – v Neapoli vládne **Ludvík II. z Anjou**
- 1395 – Milán povýšen na vévodství, Pavia na hrabství (Gian Galeazzo Visconti)
- 1396 – do Florencie přichází konstantinopolský učenec Manuele Crisolora, rozvoj humanismu
- 1399–1414 – v Neapoli vládne **Ladislav I. z Anjou**
- 1400–1410 – císařem **Robert z Wittelsbachu** (neboli Ruprecht Falcký)
- 1402–1412 – milánským vévodou **Giovanni Maria Visconti**
- 1405 – Padova se dostává pod nadvládu Benátek
- 1406 – Florencie si natrvalo podmanila Pisu; počátky mocenského vlivu Medicejských ve Florencii (**Giovanni de' Medici**)
- 1410–1437 – císařem **Zikmund Lucemburský**
- 1412–1447 – milánským vévodou **Filippo Maria Visconti**
- 1414–1435 – v Neapoli vládne **Johana (Giovanna) II. z Anjou**
- 1414–18 – koncil v Kostnici (mj. ukončil papežské schizma)
- 1416–1458 – na Sicílii vládne **Alfons Aragonský zvaný Magnanimo – Velkodušný**; (byl adoptován bezdětnou Johanou II. z Anjou; po porážce Renata z Anjou se od roku 1442 stal také králem Neapole)
- 1416 – Benátky porazily turecké loďstvo u Gallipoli (v Puglii, poblíž Lecce)
- 1417–1431 – jediným papežem je *Martin V.* (Ottone Colonna), konec schizmatu
- 1416 – savojský hrabě **Amedeo VIII.** byl povýšen na vévodu; oblast Piemontu pod nadvládou savojské dynastie
- 1421 – Benátky získaly od Aquilejského patriarchátu většinu Furlánska
- 1427 – bitva u Maclodia – Benátky s podporou Florencie zvítězily nad Milánem a získaly oblast Brescie a Bergama (vítěznou armádu vedl Francesco Bussone z Carmagnoly, kterého Benátčané nakonec popravili kvůli podezření ze zrady – Manzoniho tragédie *Il Conte di Carmagnola*)
- 1431–1447 – papežem *Evžen IV.*
- 1431–1445 – koncil v Basileji (později bylo jednání přesunuto do Ferrary a nakonec, z popudu Cosima de' Medici, do Florencie, kde se jednalo mj. o možném sjednocení katolické a pravoslavné církve; byzantská strana však návrh neratifikovala)
- 1434–64 – nekorunovaným vládcem Florencie **Cosimo (il Vecchio) de' Medici**
- 1438–1439 – císařem **Albrecht II. Habsburský**
- 1440 – vítězství Florencie nad Milánem v bitvě u Anghiari (poblíž Arezza)

- 1440–1493 – císařem **Fridrich III. Habsburský**
- 1442–1458 – Alfons I. Aragonský zvaný Velkodušný králem Neapole i Sicílie (tam 1416–58)
- 1443 – papež Evžen IV. povýšil panství Urbino na vévodství (Oddantonio II. da Montefeltro)
- 1447–1455 – papežem *Mikuláš V.* (podporoval humanismus)
- 1450–1466 – milánským vévodou **Francesco Sforza**, slavný vojevůdce a zeť Filippa Marii Viscontiho; spojenec Florencie
- 1452 – císař povýšil panství Modena a Reggio Emilia na vévodství (**Borso d'Este**)
- 1453 – pád Cařihradu, konec Byzantské říše, nebezpečí další expanze Turků
- 1454 – uzavřena **mírová smlouva v Lodi**; založena Italská liga (papežský stát, Benátky, Milán, Florencie, Neapol a některé menší signorie); cílem byl společný postup proti Turkům, kteří ohrožovali celé Středomoří (útočili mj. na jih Itálie)
- 1455–1458 – papežem *Kalixtus III.* (Alonso de Borja, strýc budoucího papeže Alexandra VI.)
- 1458–1464 – papežem *Pius II.* (Enea Silvio Piccolomini)
- 1458–1494 – králem Neapole **Ferdinand I. Aragonský zvaný don Ferrante**;
po něm 1494–95 Alfons II., 1495–96 Ferdinand II. zv. Ferrandino,
- 1496–1501 Fridrich I.; 1501–04 francouzští místokrálové;
- 1504–1516 Ferdinand Aragonský zv. Katolický
- 1458–79 – králem Sicílie **Jan Aragonský**; po něm 1479–1516 Ferdinand Aragonský zv. Katolický
- 1464–1471 – papežem *Pavel II.* (Pietro Barbo)
- 1466–1476 – milánským vévodou **Galeazzo Maria Sforza**
- 1469–1492 – vládcem Florencie **Lorenzo de' Medici (il Magnifico)**
- 1471 – papež Pavel II. povýšil panství Ferrara na vévodství (Borso d'Este)
- 1471–1484 – papežem *Sixtus IV.* (Francesco della Rovere)
- 1476–1494 – milánským vévodou **Gian Galeazzo Sforza** (jeho poručníkem byl strýc Lodovico Moro)
- 1478 – spiknutí Pazziů proti Medicejským ve Florencii, zabit Giuliano de' Medici
- 1482–84 – tzv. ferrarská válka: Sixtus IV. a Benátčané se pokusili dobýt panství vévodů d'Este; papež chtěl získat pro svého synovce Girolama Riaria Ferraru, zatímco Modena a Reggio by připadly Benátkám; proti se postavily Florencie, Neapol a Milán; papež od spojení s Benátkami nakonec odstoupil; d'Este si uchovali autonomii
- 1483–1498 – francouzským králem Karel VIII., činí si nárok na Neapolsko
- 1484–1492 – papežem *Inocenc VIII.* (Giambattista Cibo)

- 1489 – Benátčané se zmocnili Kypru (do roku 1571)
- 1492–1503 – papežem *Alexandr VI.* (Roderigo Borja)
- 1493–1519 – císařem **Maxmilián I. Habsburský**
- 1494–1500 – milánským vévodou **Lodovico Moro**
- 1494 – vpád francouzského krále Karla VIII. do Itálie s cílem dobýt Neapol (mj. na popud Lodovica Mora); začátek válek Francie a Španělska o rozdělení vlivu v Itálii
- 1494–1512 – vyhnání Medicejských z Florencie, republikánská vláda (Pier Soderini, Savonarola aj.)
- 1495 – bitva u Fornova (poblíž Parmy) – **Karel VIII.** poražen, vrací se do Francie
- 1498 – upálení Girolama Savonaroly ve Florencii
- 1498–1515 – francouzským králem **Ludvík XII.** z Valois (vnuk Valentiny Visconti)
- 1500–1512 – Milánu vládou Francouzi
- 1503–13 – papežem *Julius II.* (Giuliano della Rovere), zvětšení území papežského státu o Bolognu, Parmu, aj.
- 1503 – únor – pamětihodný turnaj zvaný „la disfida di Barletta“ – hrdina Ettore Fieramosca – duben – vítězství Šp. nad Fr. v bitvě u Cerignoly (v Puglii)
- 1504 – v Neapolsku (spojeném opět se Sicílií) začíná období přímé španělské nadvlády: králové Ferdinand Aragonský zv. Katolický (do r. 1516), Karel V. (do r. 1556), Filip II. (do r. 1598) aj.
- 1508 – liga v Cambrai (papež, fr. král Ludvík XII., šp. král Ferdinand Aragonský, císař Maxmilián I. a vévoda Alfons I. d'Este se spojili proti Benátkám); cílem bylo zabránit Benátkám v další expanzi na Apeninském poloostrově
- 1509 – porážka Benátek zmíněnou ligou v bitvě u Agnadella (poblíž Cremony)
- 1511 – založena Svatá liga proti Francii (papež, šp. král Ferdinand II. Aragonský, císař Maxmilián I., angl. král Jindřich VIII., Benátky, od r. 1512 také Milán)
- 1512 – Francie ztrácí pozice v severní Itálii, vyhnání Francouzů z Milána (jako milánský vévoda císařem dosazen Massimiliano Sforza, Morův starší syn)
- 1513–1521 – papežem *Lev X.* (Giovanni de' Medici, syn Lorenza de' Medici)
- 1513 a 1514 – od svaté ligy odstoupily Benátky a Anglie
- 1515–1547 – francouzským králem **František I.**
- 1515 – vítězství Francie v bitvě u Marignana (jižně od Milána) nad Svatou ligou
- 1516 – mír v Noyonu – přestávka ve fr.-šp. válce, posílena pozice Francie
- 1516–1526 – Milánu opět vládou Francouzi
- 1517 – začátek reformace (Martin Luther)

- 1519–1556 – císařem **Karel V. Habsburský** (jako král vládl Rakousku, Burgundsku, Španělsku, Sicílii a Neapolsku)
- 1522–1523 – papežem *Hadrián VI.*
- 1523–1534 – papežem *Klement VII.* (Giulio de' Medici, bratranec *Lva X.*)
- 1525 – císař a šp. král Karel V. porazil a zajal fr. krále Františka I. (bitva u Pavie)
- 1526 – madridský mír; František I. propuštěn ze zajetí, ale musel se vzdát nároků na Milán (milánským vévodou bude do roku 1535 Francesco II. Sforza, Morův mladší syn)
- 1526 – založena protihabsburská svatá liga v Cognacu (papež Klement VII., Florencie, Benátky, Milán, Janov, fr. král František I. a angl. král Jindřich VIII. proti císaři Karlu V.)
- 1527 – il sacco di Roma (Řím vydrancovalo císařské vojsko složené převážně z německých žoldnéřů – lancknechtů; pomsta papeži za to, že se účastnil protihabsburské ligy)
- 1527–1530 – opětovné vyhnání Medicejských z Florencie a obnovení republiky; k návratu a upevnění moci jim pomohl sám císař po té, co se s medicejským papežem Klementem VII. usmířil
- 1529 – mezi Francií a Španělskem uzavřen mír v Cambrai
- 1532 – Florencie se stává vévodstvím; první nositel titulu „duca di Firenze“ byl **Alessandro de' Medici** (1532–1537)
- 1534–1549 – papežem *Pavel III.* (Alessandro Farnese)
- 1535 – v Miláně zemřel bez dědiců Francesco II. Sforza, poslední z dynastie; to byl nový důvod ke střetům mezi Šp. a Fr.; počátek vlády španělských Habsburků v Miláně
- 1537–74 – ve Florencii vládne vévoda **Cosimo I. de' Medici**; od r. 1569 jako toskánský velkovévoda (granduca di Toscana)
- 1538 – příměří mezi Šp. a Fr. v Nizze
- 1538–40 – neúspěch Benátek ve válce s Turky, ztráta ostrovů v Egejském moři
- 1544 – po sérii nových válečných konfliktů byl uzavřen fr.-šp. mír v Crépy; Francie se vzdává veškerých nároků v Neapoli
- 1545 – z části papežského státu se stává Parmské vévodství, které vytvořil papež *Pavel III.* (Alessandro Farnese) pro svého syna Piera Luigiho a jeho potomky
- 1545–63 – koncil v Tridentu zahájil protireformaci
- 1547–1559 – francouzským králem **Jindřich II.** (jeho manželkou byla Kateřina Medicejská)
- 1550–1555 – papežem *Julius III.* (Giovanni Maria del Monte)
- 1555–1559 – papežem *Pavel IV.* (Gianpiero Caraffa)
- 1555 – Siena definitivně ovládnuta Florencií
- 1556 – abdikace Karla V. – vzdává se zemí španělské koruny ve prospěch syna **Filipa II.** (Nizozemí, Španělsko, Neapol, Sicílie, Sardinie, Milán, državy v Americe); ostatní území

říše (Rakousko, Uhry, české země) spravoval Karlův bratr **Ferdinand I.**, který byl 1556–1564 také císařem)

1559 – **mír v Cateau Cambresis – potvrzení španělské nadvlády v Itálii;**

Španělsko ovládá přímo Neapolsko, Sicílii a Sardinii; vojenské pevnosti za JZ Toskánska (lo Stato dei Presidi); Milánsko. Jako „spojenci“ jsou Španělsku podřízeny další italské státy: Florencie, Janov, Savojsko, papežský stát. Zcela nezávislé zůstávají jen Benátky.

1545–1563 – tridentský koncil

1553–80 – savojským vévodou Emanuele Filiberto I. di Savoia

1561–63 – násilná rekatolizace valdenských v Kalábrii (Guardia Piemontese) a Puglii

1564–1576 – císařem **Maxmilián II. Habsburský**

1571 – bitva u Lepanta – porážka Turků Benátkami a spojenci; Benátky nicméně ztratily Kypr

1576–1612 – císařem **Rudolf II. Habsburský**

1580–1630 – savojským vévodou Carlo Emanuele I. di Savoia zv. Veliký

1588 – území savojského vévodství rozšířeno o oblast Saluzzo; 1631 o Monferrato

1582 – zaveden gregoriánský kalendář (papež Řehoř XIII.)

1582–83 – ve Florencii založena Accademia della Crusca zaměřená na problematiku jazyka

1598 – vévodství Ferrara připojeno k církevnímu státu

1599 – rolnické povstání v Kalábrii

1600 – upálen Giordano Bruno

1612–1619 – císařem **Matyáš Habsburský**

1618–48 – třicetiletá válka

1619–1637 – císařem **Ferdinand II. Habsburský**

1630 – velká morová epidemie (o situaci v Miláně v době moru pojednává mj. Manzoniho román *Snoubenci*)

1631 – vévodství Urbino připojeno k církevnímu státu

1631 – území savojského vévodství rozšířeno o oblast Monferrato

1637–1657 – císařem **Ferdinand III. Habsburský**

1647 – hladové bouře a protišpanělská povstání na Sicílii a v Neapoli (vůdce Tommaso Aniello d'Amalfi, zvaný Masaniello)

1648–1669 – válka mezi Benátkami a tureckou říší o Krétu, kterou nakonec získali Turci (celkově se jednalo již o pátou benátsko-tureckou válku od roku 1463)

1657–1705 – císařem **Leopold I. Habsburský**

1669–1718 – spojenectví Benátek s Rakouskem: války proti Turkům

1669 Turci ovládli Krétu;

1683 porážka Turků u Vídně;

1684–99 válka Benátek s Turky o Peloponéský pol. a ostrovy e Egejském moři – úspěch Benátčanů;

1718 Evžen Savojský ve službách rakouských Habsburků porazil Turky u Bělehradu

1674–76 – další protišpanělské povstání na Sicílii

1690 – v Římě založena literární akademie Accademia dell'Arcadia

1701 – začaly války o dědictví po vymřelé rodové větvi španělských Habsburků

1705–1711 – císařem **Josef I. Habsburský**

1706–07 – generál Evžen Savojský, ve službách rakouských Habsburků, vytlačil Francouze ze severní Itálie a dobyl Milán

1708 – Mantova připojena k Lombardii, pod nadvládou rakouských Habsburků

1711–1740 – císařem **Karel VI. Habsburský** (byl mj. i vévoda milánský 1706–40; král Sardinie 1707–20; král Neapole 1713–34; král Sicílie 1720–34; vévoda v Parmě a Piacenze 1736–40)

1713 – Utrechtský a 1714 Rastadský mír – konec válek o španělské dědictví);

Filip Bourbonský (vnuk fr. krále Ludvíka XIV.) se stal králem ve Španělsku jako Filip V.; Karel VI. Habsburský si uhájil silnou pozici v Itálii (Milánsko, Neapolsko, Sardinie); Savojsťi získali Sicílii

1718–20 – byla sepsána a ratifikována tzv. londýnská smlouva – Sicílie byla spojena s Neapolskem pod nadvládou Rakouska; Sardinie připadla výměnou za Sicílii Savojským – vzniklo Sardinské království

1731 – rod Farnese vymřel po meči; vévodou v Parmě a Piacenze se stal Karel (I.), syn šp. krále Filipa V. a Isabelly-Elisabetty Farnese (do roku 1735)

1734 – během pokračující války mezi španělskými Bourbony a rakouskými Habsburky (význ. bitva u města Bitonto poblíž Bari) získali Bourboni zpět Neapolsko a Sicílii (Karel I. / III., syn šp. krále Filipa V.); Neapolsko a Sicílie však již nejsou přímou součástí španělského království

1737 – vymřeli Medicejští (poslední toskánský velkovévoda Gian Gastone de' Medici), Toskánsko získal František Štěpán Lotrinský a po něm dědicové z habsbursko-lotrinské dynastie

1740 – začala válka o rakouské dědictví po císaři Karlu VI. (kvůli uznání nástupnictví jediné dcery Marie Terezie, pragmatická sankce z r. 1713)

1742–1745 – císařem **Karel VII. Bavorský**

1745–1765 – císařem **František Štěpán Lotrinský**, manžel **Marie Terezie** (ta byla spolu-císařovnou, spolu-velkovévodkyní toskánskou a mj. také vévodkyní milánskou 1740–80 a vévodkyní v Parmě a Piacenze 1740–48)

1747 – bitva na kopci Assietta (Val di Susa, Piemont); francouzsko-španělské vojsko se střetlo se savojsko-rakouským, které zvítězilo; posílena pozice Rakouska v severní Itálii

1748 – cášský mír (pace di Aquisgrana) – konec válek o rakouské dědictví:
pragmatická sankce o nástupnictví Marie Terezie evropskými státy uznána;
upevněno postavení Habsbursko-lotrinské dynastie v Itálii (Lombardie, Toskánsko);
Filip I. Bourbonský získal zpět vévodství Parma a Piacenza;
Savojsťi uhájili své pozice vůči Bourbonům i Habsburkům

1765–1790 – císařem **Josef II.** (byl mj. také vévoda milánský)

1768 – Janovská republika postoupila Francii Korsiku

1790–1792 – císařem **Leopold II.** (byl mj. také vévoda milánský a velkovévoda toskánský)

1792–1835 – císařem se stal **František II.**;

1806 konec Svaté říše římské; dále jen jako císař rakouský;
byl mj. také vévoda milánský a mantovský 1792–96 a 1799–1800;
král lombardsko-benátský 1815–1835

1796 – Napoleon Bonaparte vrchním velitelem francouzské armády na italské frontě, kde Francie od roku 1792 vedla válku proti rakousko-piemontské koalici;
po bitvě u Lodi v květnu 1796 Francouzi okupovali vévodství milánské;

15. října 1796 v Milánu vyhlášena tzv. Transpadánská republika (severně od Pádu);
na sklonku roku vznikla rovněž tzv. Cispadánská republika (jižně od Pádu)

1797 – založena Cisalpinská (tj. „předalpská“) republika; Ligurská rep.; Benátská rep.;

17. 10. 1797 – francouzsko-rakouský mír v Campoformiu (Napoleon postoupil Benátsko Rakousku; velké zklamání pro italské vlastence, ohlasy v literatuře – např. Ugo Foscolo)

1798 – Napoleonovy jednotky vstoupily do Říma a byla tam také vyhlášena republika

1799 – Napoleon přišel až do Neapole – založena Parthenopská republika;
v Piemontu vzniká tzv. Subalpinská republika;
v italských republikách vstoupil v platnost francouzský občanský zákoník;
začala rakouská protiofenzíva, Napoleonova pozice v Itálii oslabena

1800 – bitva u Marenga (poblíž Alessandrie); Napoleonovi se opět daří, vítězí nad Rakouskem

1801 – Savojsko a Piemont součástí Francie, král Vittorio Emanuele I. di Savoia odsunut na Sardinii; v severní Itálii založena „Italská republika“

1802 – rozšíření Napoleonova vlivu také ve střední Itálii

1805 – Napoleon (od r. 1804 francouzský císař) se dal korunovat italským králem

1808–15 – Napoleonův generál Joachim Murat neapolským králem

1814–1815 – Vídeňský kongres

1815 – po definitivní porážce Napoleona nastal konec „Italského království“, začíná období tzv. restaurace, návrat ke stavu před napoleonovskou érou

Milánské vévodství

1535–1700 – španělští Habsburkové

1701–1706 – španělští Bourboni (Filip V. – španělský král, vnuk fr. krále Ludvíka XIV.)

1706–1796 – rakouští Habsburkové

1796–1815 – napoleonovská éra, vliv Francie

1815–1859 – součást lombardsko-benátského království, rakouská nadvláda

Neapolské království

1516–1700 – španělští Habsburkové (císař Karel V., šp. králové Filip II., Filip III., Filip IV., Karel II.)

1701–1713 – španělští Bourboni (šp. král Filip V.)

1713–1734 – rakouští Habsburkové (císař Karel VI.)

1735–1806 – španělští Bourboni (šp. král Karel III. do r. 1759, pak do r. 1806 nepolsko-sicilský král Ferdinand IV.; leden až červenec 1899 – Parthenopská republika)

1806–1815 – napoleonovská éra (Joseph Bonapart, od r. 1808 Joachim Murat)

1816–1861 – „Království obojí Sicílie“ – opět Bourboni – vrací se Ferdinand IV.

(nyní jako Ferdinand I., po něm František I., Ferdinand II., František II.)

Sicílie

1516–1700 – španělští Habsburkové

1701–1713 – španělští Bourboni (šp. král Filip V.)

1713–1720 – savojský vévoda Vittorio Amedeo II. (potom vyměnil Sicílii za Sardinii)

1720–1734 – rakouští Habsburkové (císař Karel VI.)

1734–1861 – španělští Bourboni, stejně jako v Neapoli; v napoleonovské době se Sicílie stala útočištěm krále Ferdinanda IV.

Vévodství Parma a Piacenza

1545–1731 – rod Farnese (poslední vévoda, Antonio Farnese, nezanechal přímé potomky)

1731–1735 – Bourboni (Karel I. – syn šp. krále Filipa V. a Isabelly-Elisabetty Farnese; pak 1734–59 se z něho stal král neapolský a sicilský, nakonec 1759–88 král španělský jako Karel III.)

1736–1748 – Habsburkové (Karel VI., Marie Terezie)

1748–1808 – Bourboni (Filip I. – mladší syn šp. krále Filipa V. a Isabelly-Elisabetty Farnese – do r. 1765; pak jeho syn Ferdinand I. do r. 1802)

1802–1814 – napoleonovská éra (fr. okupace, od r. připojeno k Francii)

1814–1847 – Marie Luisa rakouská (Napoleonova druhá manželka)

1847–1859 – Bourboni (Karel II., Karel III., Robert I.)

Savojsko a Piemont

Pro Itálii Savojsťi představovali důležitou sílu a naději v protišpanělské politice.

1720 – k původnímu savojskému vévodství byla připojena Sardinie, založeno Sardinské království, které existovalo až do roku 1861 (Vittorio Amedeo II., Carlo Emanuele III., Vittorio Amedeo III., Carlo Emanuele IV., Vittorio Emanuele I., Carlo Felice, Carlo Alberto, Vittorio Emanuele II.); v napoleonské době bylo Savojsko (i jeho italská část – Piemont) připojeno k Francii; král musel odejít na Sardinii (1806–1814).

Sardinie

1478–1713 – španělská nadvláda (Aragonští, šp. Habsburkové, Bourboni – Filip V.)

1713–1720 – rakouští Habsburkové

1720 – ostrov připadl Savojsku

1720–1861 – součást Sardinského království (savojská dynastie);

1814–1815 – Vídeňský kongres

Vznik tzv. Svaté aliance: Prusko (král Fridrich Vilém III.), Rusko (car Alexandr I.), Rakousko (císař František Habsbursko-Lotrinský); podpora ze stany Velké Británie; postoje konzervativní, podpora absolutistických režimů; ideový směr udával hlavně rakouský politik Metternich

1815 – po definitivní porážce Napoleona Bonaparta nastal konec „Italského království“, začíná období tzv. restaurace, návrat ke stavu před napoleonovskou érou

Uspořádání Itálie po Vídeňském kongresu:

Království Sardinie (Sardinie, Piemont, Savojsko, území bývalé Janovské republiky) – Savojsťi

Království Lombardo-Veneto (východní Lombardie, Benátsko, Furlánsko) – rakouská nadvláda, dynastie Habsbursko-Lotrinská

Velkovévodství toskánské – dynastie Habsbursko-Lotrinská

Vévodství Modena – rakouská větev rodu d'Este

Vévodství Parma a Piacenza – Marie Luisa rakouská, po její smrti r. 1847 parmští Bourboni
Papežský stát

Království obojí Sicílie (Neapolsko znovu spojeno se Sicílií) – král Ferdinand I. (IV.)
Bourbonský

1816 – počátky italského romantismu

1818 – zavedení bezplatné povinné školní docházky na územích pod rakouskou správou;
– v Miláně začíná vycházet pokrokový časopis *Conciliatore* (po roce bude zakázán);
hlavní redaktor Silvio Pellico

1820 – povstání karbonářů v Neapolsku (vůdce Guglielmo Pepe) a na Sicílii; král Ferdinand donucen vydat ústavu

1820 – pronásledování karbonářů v Lombardii; zatčení Pellico, Maroncelli a jiní; uvěznění v Benátkách (i Piombi); potom na Špilberku (do r. 1830)

1821 – povstání v Piemontu; Vittorio Emanuele I. abdikuje, králem jeho bratr Carlo Felice (v době jeho nepřítomnosti mladý regent Carlo Alberto povolí ústavu, ta však bude záhy zrušena)

1824 – papež Lev XII. zakazuje tajné spolky (zednáři, karbonáři)

1825 – umírá neapolsko-sicilský král Ferdinand I. (IV.), nástupcem František I. (do r. 1830), po něm Ferdinand II. (do r. 1859), pak ještě František II. (do r. 1861)

1831 – nová vlna povstání v Modeně, Parmě a Romagni;

– zemřel sardinský král Carlo Felice, jeho nástupcem Carlo Alberto (do r. 1849);

– Giuseppe Mazzini založil hnutí Mladá Itálie

1832 – velká epidemie cholery

1834 – Giuseppe Mazzini založil v Bernu hnutí Mladá Evropa;

1835–1848 – Ferdinand I. (V.) Habsburský zv. Dobrotivý – císař rakouský, král maďarský, český, lombardsko–benátský atd.

1835–1848 – působení Garibaldiho v Jižní Americe (Brazílie – podporoval republikány v boji proti císařství; Uruguay – pomáhal v bojích za svobodu proti Argentině)

1841 – Garibaldi zakládá v Montevideu italskou legii (červené košile)

1843 – Vincenzo Gioberti: *Il primato morale e civile degli italiani*

1844 – povstání v Kalábrii (Cosenza), vůdcové bratři Emilio a Attilio Bandiera původem z Benátek (dezertovali z rakouské armády); po porážce povstání popraveni

1846–1878 – papežem Pius IX.

1848 – nastupuje vládu František Josef I., císař rakouský, od r. 1867 rakousko-uherský byl mj. také král lombardsko-benátský 1848–1859 (konec rakouské nadvlády v severní Itálii)

1848 – revoluční rok v Itálii i v Evropě (tzv. jaro národů)

– povstání na Sicílii a v Neapoli

– sardinský král Carlo Alberto vydal tzv. **Statuto Albertino** (ústava)

1848 – začala **první válka za sjednocení a nezávislost Itálie**;

18.–22.3. – úspěšné protirakouské povstání v Miláně (le 5 giornate di Milano – vítězství nad rakouskou armádou generála Radeckého);

22.–27.7. – bitva u Custozy (poblíž Verony): Sardinské království proti Rakousku; rakouské vojsko vedené gen. Radeckým zvítězilo;

1849 – (23. 3.) – bitva u Novary – rakouské vojsko opět zvítězilo nad armádou sardinského krále Carla Alberta, ten abdikoval

1848–1849 – vyhlášení Římské republiky

1848–49 – protirakouské povstání v Benátkách, vyhlášení republiky

1849–1878 – sardinským králem Viktor Emanuel II.

1852 – zrušení ústavy v Rakousku

1853–1861 – Camillo Benso di Cavour ministerským předsedou Sardinského království

1857–57 – Carlo Pisacane chystal spiknutí a pochod na Neapol, po zákroku bourbonské armády byli mnozí povstalci i sám Pisacane zabiti

1859 – **začala druhá válka za sjednocení a nezávislost Itálie**

– porážka Rakušanů francouzsko-sardinským vojskem u Magenty a u Solferina

1860 – Giuseppe Garibaldi a jeho dobrovolníci se vylodili na Sicílii

– bitva u Calatafimi

– bitva v údolí řeky Volturno

– setkání Garibaldiho a krále Viktora Emanuela II. v Teanu

1861 – Neapolské král., Umbrie a církevní stát se připojují k Sardinskému království –

17. 3. 1861 – Viktor Emanuel II. prohlášen v Turíně italským králem

součástí království zatím nejsou Benátsko a město Řím

1862 – Garibaldi se pokusil zaútočit na Řím a vyhnat papeže Pia IX.; byl poražen královskými vojsky Francie a Itálie u Aspromonte

1865–1871 – Florencie hlavním městem Italského království

1866 – třetí válka za sjednocení a nezávislost Itálie

– bitva u Custozy – Italské království proti Rakousku; rakouské vítězství

– bitva u ostrova Lissa (Vis, Chorvatsko) – Italské království proti Rakousku; rakouské vítězství

– bitva u Sadové (východní Čechy) – Prusko zvítězilo nad Rakouskem; Rakousko se muselo vzdát Benátska ve prospěch Italského království (vídeňský mír)

– Garibaldi se s oddíly dobrovolníků pokusit dobýt oblast jižního Tyrolska; po uzavření rakousko italského příměří v Cormòns (Gorizia) byl donucen od záměru upustit

1867 – při novém tažení na Řím byl Garibaldi poražen francouzským a papežským vojskem u Mentany (Lazio)

1869–70 – první vatikánský koncil

1870 – po pádu Napoleona III., který soustavně hájil zájmy papeže, italská královská armáda vstoupila do Říma; konec papežského státu, Řím a Lazio začleněny do sjednoceného Italského království

1871– Řím se stal hlavním městem Itálie

1876–79 a 1881–87 – předseda vlády Agostino Depretis (levice)

1878–1900 – italským králem Umberto I. (stal se obětí atentátu)

1887–91 a 1893–96 – předseda vlády Francesco Crispi

1892–93 – předseda vlády Giovanni Giolitti (v této funkci působil celkem 5x, naposled 1920–21)

1895–96 – pokus o dobytí Etiopie (Crispi podporoval koloniální výboje); porážka Italů u Aduy

1900–1946 – italským králem Vittorio Emanuele III.

1901–1914 – období vlád Giovanniho Giolittiho

24. 5. 1915 – Itálie vstoupila do 1. světové války na straně mocností Dohody

24. 10. 1917 – začala bitva u Caporetta, Itálie utrpěla těžkou porážku

24. 10. – 4. 11. 1918 – italská protiofenzíva vyvrcholila vítěznou bitvou u Vittoria Veneta

1919 – Benito Mussolini založil v Miláně první „fascio di combattimento“

1921 – byla založena italská fašistická strana (Partito Nazionale Fascista)

1821–25 – Itálie upevňuje svou pozici v Libyi

26. 10. 1922 – fašisté uspořádali pochod na Řím; král pověřil Mussoliniho sestavením vlády

1924 – byl zavražděn poslanec za socialistickou stranu Giacomo Matteotti

1925 – Mussolini se stává diktátorem, byly zakázány všechny politické strany kromě fašistické, byla zrušena svoboda tisku, byl ustanoven tzv. Tribunale speciale

1929 – byly podepsány tzv. Lateránské dohody upravující vztahy mezi italským státem a Vatikánem

- 1934 – spojením Tripolska a Kyrenaiky vzniká italská kolonie Libye (Itálie v ní udrží svou pozici do roku 1943)
- 1935–36 – italská invaze do Etiopie; vzniká tzv. Italská východní Afrika (AOI) – Somálsko, Eritrea, Etiopie (v roce 1941 se území zmocní Britové)
- 1936–39 – zapojení Itálie do občanské války ve Španělsku
- 1938 – v Itálii začínají platit tzv. rasové zákony (proti Židům a neevropským obyvatelům Středomoří)
- 1939 – „Ocelový pakt“ mezi Německem a Itálií; Itálie okupovala Albánii
- 1940 – vstup Itálie do 2. světové války na straně Německa
- 1941 – italští vojáci se zapojili do bojů na sovětské frontě
- 1942 – Italové bojují v Sovětském svazu a v Africe; vítězství spojenců nad italsko-německými vojsky u El Alameinu
- 1943 – Itálie utrpěla těžké ztráty u Stalingradu; kapitulace italských vojsk v Africe; Mussolini zbaven moci; 8. 9. 1943 podepsáno příměří se spojenci; předsedou vlády se stává maršál Pietro Badoglio; vyhlášení války Německu
- 1943–45 – Mussolini vyhlásil tzv. Italskou sociální republiku (severní a střední Itálie – pod bezprostřední kontrolou Německa); ve stejné době probíhaly akce spojenců postupujících od jihu Itálie a partyzánské boje proti fašistům (la Resistenza)
- 1944 – abdikace krále Viktora Emanuela II. ve prospěch syna Umberta II.
- 1945 – 25. 4. vypuklo národní protifašistické povstání; 28. 4. poprava Mussoliniho partyzány; kapitulace německých armád v Itálii; předsedou vlády se stává Alcide De Gasperi
2. 6. 1946 – referendum – zrušení monarchie, založení Italské republiky
- 1946–1948 – prezident republiky Enrico De Nicola
- 1948 – Itálie přistoupila k Marshallovu plánu
- 1948–1955 – prezident republiky Luigi Einaudi
- 1949 – Itálie členem NATO
- 1954 – vyřešení otázky Terstu
- 1955–1962 – prezident republiky Giovanni Gronchi
- 1957 – v Římě založeno Evropské hospodářské společenství (budoucí EU), Itálie je jedním ze zakládajících členů
- 1958–1963 – pontifikát Jana XXIII.
- 1962 – začal II. vatikánský koncil
- 1962–1964 – prezident republiky Antonio Segni
- 1964–1971 – prezident republiky Giuseppe Saragat
- 1968–1969 – studentské nepokoje

1969 – tzv. „horký podzim“ – počátek masových stávek, pravicového a levicového teroru

1971–1978 – prezident republiky Giovanni Leone

1973 – Berlinguerův program tzv. „historického kompromisu“

1978–1980 – období teroru Rudých brigád

1978 – únos a zavraždění Alda Mora

1978–1985 – prezident republiky Sandro Pertini

1978–2005 – pontifikát Jana Pavla II.

1980 – pumový atentát na boloňském nádraží

1985–1992 – prezident republiky Francesco Cossiga

1987 – Itálie se stala pátou průmyslově nejvyspělejší zemí; Liga Severu se poprvé zúčastnila voleb

1992–1999 – prezident republiky Oscar Luigi Scalfaro

1992 – počátek hnutí „čisté ruce“; mafií zavraždění soudci Giovanni Falcone a Paolo Borsellino

1994 – založena strana Forza Italia (Silvio Berlusconi)

1999–2006 – prezident republiky Carlo Azeglio Ciampi

2006 – prezident republiky Giorgio Napolitano